

FEN GRUBU ÖĞRETMEN ADAYLARININ MESLEGE YÖNELİK TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

*Yard.Doç.Dr. Oğuz SERİN**

*Uğur SERİN***

*Prof.Dr. A. Seda SARACALOĞLU****

*Prof.Dr. Teoman KESERCİOĞLU**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemektir. Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi ilköğretim Bölümü Fen Bilgisi Öğretmenliği (n=42) ile Ortaöğretim Biyoloji (n=52), Kimya (n=38), Matematik (n= 49) ve Fizik Öğretmenliği (n=25) Anabilim Dallarından olmak üzere toplam 206 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklemde yer alan gençlerin % 54,4'ü kız, % 45,6'sı erkektir. Araştırmada; Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen ve güvenilirlik düzeyi .82 olan *Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği* ile 16 sorudan oluşan *Kişisel Bilgi Formu* uygulanmıştır. Araştırma verilerine tek yönlü Varyans Analizi, t ve Scheffe testleri yapılmış, SPSS 8.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonuçları; öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının “orta” düzeyde olduğunu ve öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının öğrenim görülen bölüm, babanın tutumu, bölüm tercih sırası, bölüm tercih nedeni, bölümünde okumaktan ve verilen eğitimden memnun olma durumu tarafından etkilendiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler : Öğretmen adayı, Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum.

THE COMPARISON OF SCIENCE TEACHER CANDIDATES ATTITUDES TOWARDS THE TEACHING PROFESSION

SUMMARY

* DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Buca/İZMİR

** DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi Buca/ İZMİR

*** Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kepez/Aydın

The aim of this research is to determine the factors that affect the attitudes of the teacher candidates towards the teaching profession. The research was conducted on a total of 206 students attending Science Teaching Programs in the Primary Education Department (n=42), and Biology (n=52), Chemistry (n=38), Mathematics (n=49) and Physics (25) Programs in the Secondary Education Department of Buca Education Faculty, Dokuz Eylül University, İzmir, Turkey. The sample consists of 54.4 % females and 45.6% males. In this research, *Scale for the Attitudes Towards The Teaching Profession*, the reliability level of which is .82, and which was developed by Aşkar and Erden (1987), and *Personal Information Form*, consisting of 16 questions, were administered to the sample. The data were analyzed by One-Way Analysis of Variance, t and Scheffe Tests, and SPSS 8.0 statistical package program was made use of. The results of the research have discerned that the attitudes of students towards the teaching profession were at the “medium” level and were affected by department, father’s attitude, rank of the department preference, reason of the department preference, being pleased with attending the department and with the given education.

Key Words : Prospective teacher, Attitude towards teaching profession.

Eğitim sistemimizin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlik mesleğini ve öğretmen kalitesini çeşitli yönleriyle geliştirme çabaları geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmektedir (Kaplan ve İpek, 2002). Okullarımızda oluşabilecek değişik sorunları görmezden gelen ve yalnızca konu öğretimiyle öğretim yöntemlerine ağırlık veren, geleneksel öğretmen yetiştirme programlarının, toplum eğitimsel gelişiminde bireylere rehberlik edebilecek nitelikli öğretmenler yetiştirmede yetersiz kalacağı söylenebilir (Can, 1992). Öğretmen adaylarının olumlu ve yüksek düzeyde öğretmenlik davranışları ile tutumları geliştirebilmeleri, eğitim-öğretim, mesleki beklentiler, kişilik özellikleri ve değerler sistemi gibi bir çok değişkene bağlı bulunmaktadır.

Tutum, kişinin belli bir konuya karşı anlayış ile duygularının bir göstergesi olan ve onu olumlu ya da olumsuz bir davranış göstermeye güdüleyen bir özellik olarak tanımlanmaktadır (Traindis, 1971; Kağıtçıbaşı, 1988). Günümüzde yapılan araştırmalar, tutumlar ile başarı arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ve okul programları içerisinde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu araştırmalardaki ortak bulgu, başarı ile duyuşsal alan davranışları arasında belli bir etkileşimin olduğu ve belli öğretim teknikleri ile söz konusu alan davranışlarının geliştirilebileceği yönündedir (Bloom, 1979; Asarkaya, 1981; Tekindal, 1988; Berberoğlu, 1990; Saracaloğlu, 1992; 1996). Ancak öğretmen yetiştiren kurumlarda da, tüm eğitim kuruluşlarında olduğu gibi, duyuşsal alan davranışlarının değerlendirilmesi gözardı edilmektedir. Köymen (1988)’in ifade ettiği gibi, genç kuşakları geleceğe hazırlayacak olan öğretmen adayları, mesleğe ilişkin tutum, ilgi ve kişilik özellikleri gözönüne alınmaksızın seçilmekte, bu durum ise eğitimin niteliğini dolayısıyla ülkenin en önemli gereksinimlerinden biri olan yetişmiş insangücü niteliğini olumsuz etkilemektedir. Üstelik öğretmenlerin tutumunun kendi davranışlarını olduğu kadar öğrencilerin tutum ve davranışlarını da etkilediği belirtilmektedir (Good,

Biddle ve Brophy, 1975; Küçükahmet, 1976; Can, 1987; 1991). Bu bağlamda, öğretmen yetiştiren kurumların, öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirmek için çaba harcamalarının önemi ve gereği ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlik mesleği; alan ve meslek bilgisinin yanısıra, sabır, özveri, sürekli kendini yenileme ve mesleğine ilişkin gelişmeleri izleme gibi özellikleri de gerektirmektedir. Öğretmenlikte başarılı olabilme, bu mesleğe sevecek ve isteyerek başlamayı beraberinde getirmektedir. Nitekim son yıllarda başarılı ve yetenekli öğrencilerin öğretmenlik mesleğini ilk sıralarda tercih etmeleri yönünde önlemler alınmaktadır (Karagözoğlu, 1987, Tekişik, 1988; Saracaloğlu, 1991).

Bununla birlikte, gerek ülkemizde gerekse yabancı ülkelerde yapılan araştırma bulguları geleneksel öğretmen yetiştirme programlarının öğretmen adaylarında olumlu tutum geliştirmede yetersiz kaldığını göstermektedir (Can, 1987; 1991). Bu nedenle, öğretmenliği tercih eden öğrencilerin, mesleğe yönelik tutumlarının belirlenmesi, öğretmen yetiştirme konusunda önemli bilgiler sağlayabilecektir. Bu noktadan hareketle, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi gerekli görülmektedir. Söz konusu gereksinimden kaynaklanan bu araştırmanın; öğretmen yetiştiren kurumlara, fen bilimcilere, program geliştirmecilere, öğretmen adaylarına ve bu konuda araştırma yapan akademisyenlere katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu araştırmanın temel amacı “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını” belirlemektir. Söz konusu amacın gerçekleştirilebilmesi için aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları;

- 1.Branşlara göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 2.Cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 3.Bitirilen lise türüne göre anlamlı olarak değişmekte midir?
- 4.Lise mezuniyet derecesine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 5.En uzun süre yaşadığı yerleşim birimine göre anlamlı olarak değişmekte midir?
- 6.Öğrenimi boyunca kaldığı yere göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 7.Anne-baba eğitimine göre anlamlı olarak değişmekte midir?
- 8.Anne-baba mesleğine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 9.Aile gelirine göre anlamlı olarak değişmekte midir?
- 10.Anne-baba tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 11.Ailede öğretmen bulunma durumuna göre anlamlı olarak değişmekte midir?
- 12.Bölüm tercih sırasına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
- 13.Bölüm tercih nedenine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

14.Bölümünde okumaktan memnun olma/olmama durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

15.Bölümünde verilen eğitiminden memnun olma/olmama durumuna göre anlamlı olarak değişmekte midir?

16.Öğretim elemanlarının tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Örneklem

Araştırma evrenini Eğitim Fakülteleri oluşturmaktadır. Çalışma evreni olarak ise, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi seçilmiştir.

Araştırma örneklemini, İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Anabilim dalı ile Ortaöğretim Bölümü Fizik, Kimya, Biyoloji ve Matematik Öğretmenliği Anabilim Dalları öğrencileri oluşturmaktadır. Evreni 1014 fen grubu öğrencisi oluşturmuş ve örneklem random yöntemi ile seçilmiştir. Uygulamanın yapıldığı gün ve saatte derslerde bulunan gönüllü öğrenciler araştırma örnekleminde yer almışlardır.

Örnekleme % 54.4 (n=112)'ü kız, % 45.6 (n=94)'sı erkek olmak üzere 206 öğrenci bulunmaktadır. Söz konusu öğrencilerin % 25.2 (n=52)'si Biyoloji Öğretmenliği, % 20.4 (n=42)'ü Fen Bilgisi, % 18.4 (n=38)'ü Kimya, % 23.8 (n=49)'i Matematik ve % 12.1 (n=25)'i Fizik Öğretmenliği Anabilim Dallarında öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirleyebilmek amacıyla Aşkar ve Erden (1987) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” (ÖMYTÖ) uygulanmıştır. Güvenirlik katsayısı .82 olan ölçek, 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 10 ila 50 puan arasında değişen likert tipidir. Yüksek puanlar, mesleğe yönelik olumlu tutumu ifade etmektedir. Öğrencilere ilişkin bilgiler ÖMYTÖ'ene eklenen ve 16 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmanın amaçları doğrultusunda yüzde dökümleri alınmış, tek yönlü varyans analizi (F), t ve Scheffe testleri uygulanmıştır. Araştırmada SPSS-8.0 paket programı kullanılmıştır. Önem düzeyi ise 0.05, 0.01 veya 0.001 olarak alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde tablo halinde öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler, araştırmanın problemi ile alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorum yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Tutum Puanları

Bölüm	N	%	X	ss	F/t	p	Anlamlılık Düzeyi
Biyoloji	52	25.2	23.03	8.26			p<.05
Fen Bilgisi	42	20.4	19.04	7.22			
Kimya	38	18.4	20.02	5.59	3.22	.013	
Matematik	39	23.8	18.55	5.56			
Fizik	25	12.2	20.64	7.26			
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Cinsiyet	n	%	X	ss	t	p	Anlamlılık Düz.
Kız	112	54.4	19.33	6.52			
Erkek	94	45.6	21.47	7.46	-2.20	.143	--
Lise Türü	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Genel	119	57.8	20.42	7.28			
Mes-Tek-Öğr.	37	18.4	22.32	8.05	3.03	.050	--
Anadolu-Özel	49	23.8	18.59	5.09			
Toplam	205	100.0	20.32	7.04			
Mezun. Der.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Orta	25	12.1	20.80	7.80			--
İyi	101	49.0	21.02	7.42	1.50	.224	
Pekiyi	80	38.9	19.25	6.18			
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
EnUz.Yaş.Yeri	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Kasaba	36	17.5	19.83	5.98			--
İlçe	66	32.0	20.83	7.83	.27	.758	
Şehir	103	50.5	20.22	6.86			
Toplam	205	100.0	20.35	7.02			
Kalınan Yer	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Arkadaşla	94	45.6	20.68	7.57			--
Yurtta	62	30.0	20.75	6.40			
Aileyle	50	24.4	19.06	6.72	1.04	.353	
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Baba Eğ.Dur.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.

İlk	84	40.8	19.19	5.80			
Orta	35	17.0	21.25	7.69			
Lise	39	18.9	20.23	7.73	1.50	.213	--
Üniversite	48	23.3	21.64	7.78			
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Anne Eğ.Dur.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Okumaz-Yaz.	26	12.6	21.11	6.69			
İlk	110	53.4	19.47	7.06			
Orta	26	12.6	20.26	6.76	1.08	.364	--
Lise	20	9.7	21.75	6.14			
Üniversite	24	11.7	22.12	7.87			
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Anne Mesleği	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Ev Hanımı	165	80.1	20.00	6.91			
Memur	25	12.1	21.12	7.10			
Diğer	16	7.8	22.25	8.21	.93	.394	--
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Baba Mesleği	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Memur	66	32.0	20.16	6.58			
Serbest	47	22.8	19.25	6.48			
İşçi	27	13.1	22.66	7.85	1.38	.249	--
Diğer	65	32.1	20.36	7.41			
Toplam	205	100.0	20.35	7.02			
Gelir Düzeyi	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Üst	32	15.5	19.90	5.79			
Orta	143	69.4	19.96	6.64			
Alt	31	15.1	22.32	9.45	1.50	.225	--
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Annenin Tut.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Demokratik	175	85.0	19.89	6.78			
Otoriter	23	11.2	22.26	6.89			
İlgisiz	8	3.8	23.75	11.15	2.16	.117	--
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Babannın Tut.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.

Demokratik	146	70.9	19.34	6.44			
Otoriter	46	22.3	22.17	7.21			
İlgisiz	11	6.8	24.63	9.96	5.34	.005	p<.01
Toplam	203	100.0	20.27	6.98			
Ailede Öğretmen Bulunma Dur.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Bulunmayan	122	60.8	20.00	6.97			
An-Ba-Kardeş	56	27.2	20.64	7.58			
2. Der. Akraba	28	12.0	20.96	6.30	.29	.745	--
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Tercih Sırası	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
1-5	54	26.2	18.37	6.41			
6-10	93	45.1	19.88	6.38			
11 ve +	58	28.7	22.81	7.99	6.15	.002	p<.01
Toplam	205	100.0	20.31	7.05			
Tercih Nedeni	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Bran.Sevme-İlgi	55	26.8	19.21	5.52			
Öğretmenliği Sev	55	26.8	17.29	5.69			
Kendini Geliştir	19	9.2	23.26	10.30	8.34	.000	p<.001
Açıkta Kalmama	76	37.0	22.57	7.03			
Toplam	205	100.0	20.32	7.05			
Böl.Memnun Ol.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Memnun olma	59	28.6	16.66	5.21			
Kısmen	117	56.8	20.85	6.62			
Memnun olmama	30	14.6	25.36	8.08	18.82	.000	p<.001
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Verilen Eğ.Mem.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Memnun olma	20	9.7	17.45	6.59			
Kısmen	128	62.1	19.80	6.11			
Memnun olmama	58	28.2	22.41	8.49	4.74	.009	p<.01
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			
Öğret. El. Tut.	n	%	X	ss	F	p	Anlamlılık Düz.
Otoriter	36	17.5	20.80	6.13			
İlgisiz	104	50.5	20.42	7.24			
Demokratik	66	32.0	19.86	7.22	.22	.791	--
Toplam	206	100.0	20.31	7.03			

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın ilk alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları branşlara göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Öğrencilerin branşlarına göre tutum puanları tek yönlü varyans analizi ile belirlenmiş ve bulgular tabloda verilmiştir.

Buna göre, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum puanları tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre istatistiksel olarak .05 düzeyinde farklılaşmaktadır. Farklılaşan grupları belirleyebilmek amacıyla verilere Scheffé testi uygulanmıştır. Buna göre, farklılığı oluşturan gruplar Biyoloji ve Matematik Öğretmenliği Bölümleridir. En düşük puan ise Matematik Bölümünde bulunmuştur. Ne var ki en yüksek tutum puanlarına sahip Biyoloji öğrencilerinin bile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları “orta” düzeydedir. Diğer bölümlerin tutumları ise “düşük” bulunmuştur. Bu durum, söz konusu adayların meslekte verimli ve başarılı olamayabileceklerini düşündürmektedir. Bu araştırma bulguları, Aşkar ve Erden (1986), Temel (1988) ile Saracaloğlu (1991) tarafından yapılan mesleğe ilişkin tutumun öğrenim görülen bölüme göre farklılaşmadığı araştırma bulguları ile çelişkili bulunmuştur. Bu durum, araştırmaların farklı örneklem gruplarında ve farklı kültürel yapıdaki öğrenciler üzerinde yapılmış olmasından kaynaklanabilir. Erden (1995) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırmada ise öğretmenliğe ilişkin tutumların branşlara göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu bağlamda, söz konusu araştırma bulguları birbirini desteklemektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın ikinci alt problemi; “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir.

Tablodan da anlaşılabilceği gibi, kız ve erkek öğrencilerin tutum puanları istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=2.20, p>.05$). Buna göre, erkek öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları kızlara göre daha olumlu bulunmasına rağmen, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının benzer nitelikte ve “orta” düzeyde oldukları söylenebilir. Aşkar ve Erden (1986), Aşkar ve Çelenk (1989) ile Saracaloğlu (1991, 1992) tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda, kız öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumları daha olumlu bulunmuştur. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının anlamlı bir biçimde değişmediği yönündeki eldeki araştırma bulgusu Şahin (1992), Luke ve Cope (1994), Erden (1995), Saracaloğlu (1995), Kesercioğlu ve ark. (2000) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırma bulguları ile çelişkili bulunmuştur. Bu durum toplumsal değerlerin ve öğretmenliğe ilişkin yaklaşımların göreceli olarak değişmiş olmasına bağlanabilir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı yönündeki bulgu, Kaplan ve İpek (2002) tarafından öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilen araştırma sonucu ile paralel ve birbirini destekler niteliktedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın üçüncü alt problemi; “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları bitiren lise türüne göre anlamlı olarak değişmekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Öğrencilerin tutum puanları mezun olunan lise türüne göre irdelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Aşkar ve Çelenk (1989) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırma bulgusu ile çelişkili olan bu çalışma, Saracaloğlu (1991; 1992) ile Kesercioğlu ve ark. (2000) tarafından gerçekleştirilen mesleğe yönelik tutumların bitirilen kurumlara göre değişmediği biçimindeki araştırma bulguları ile birbirlerini desteklemektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın dördüncü alt problemi; “Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları lise mezuniyet derecesine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Öğrencilerin mesleğe ilişkin tutum puanları incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu bulgular Saracaloğlu (1992), Kesercioğlu ve ark. (2000) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla tutarlıdır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın beşinci alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları en uzun süre yaşadığı yerleşim birimine göre anlamlı olarak değişmekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Öğrencilerin en uzun süre yaşadığı yerleşim birimine göre tutum puanları istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır. ($F=.27, p>.05$). Bulgular Tablo 1’de verilmiştir. Bu sonuç; öğrencilerin uzun süre yaşadığı yerleşim biriminin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkilemediği biçiminde yorumlanabilir. Kesercioğlu ve ark. (2000) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan çalışmada da tutum puanlarının yerleşim birimine göre değişmediği saptanmıştır. Bu anlamda, söz konusu araştırma bulguları birbirine paraleldir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın altıncı alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları öğrenimi boyunca kaldığı yere göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir. Gençlerin tutum puanları öğrenimi boyunca kaldığı yere göre incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmediği belirlenmiştir ($F=1.04, p>.05$). Buna göre, öğretmen adaylarının kaldıkları yerin mesleğe yönelik tutumlarını etkilemediği söylenebilir. Bu bulgular Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırma bulguları ile tutarlıdır.

Yedinci alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın yedinci alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları anne-baba eğitim düzeyine göre anlamlı olarak değişmekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Tablo 1’de görülebileceği gibi, anne-baba eğitimi açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının, öğrencilerin anne ($F=1.08, p>.05$) ve baba ($F= 1.50, p>.05$) eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak değişmediği saptanmıştır. Buna göre, öğretmenliğe ilişkin

tutumların anne-baba eğitiminden bağımsız oldukları söylenebilir. Söz konusu bulgular Saracaloğlu (1991; 1992), Erden (1995) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları ile desteklenmektedir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın sekizinci alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları anne-baba mesleğine göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir. Öğrencilerin tutum puanları anne-baba meslekleri açısından irdelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmediği anlaşılmaktadır. $F_{anne}=.93, p>.05$; $F_{baba}= 1.38, p>.05$). Söz konusu bulgular Tablo 1’de yer almıştır. Bu durum, öğretmenliğe yönelik tutumların anne ve baba mesleğinden etkilenmediği biçiminde yorumlanabilir. Söz konusu bulgular Kesercioğlu ve ark. (2000) ile Saracaloğlu ve ark. (2000)’nın bulguları ile desteklenirken, Saracaloğlu (1991; 1992) tarafından yapılan araştırma bulguları ile çelişkili görünmektedir. Bu durum, farklı örneklem gruplarında farklı meslek grupları olmasından kaynaklanabilir. Ne var ki, baba mesleği ile meslek seçimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koyan bir araştırma bulgusu (Uysal, 1970) doğrultusunda, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların baba mesleğine göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı ifade edilebilir. Nitekim Aşkar ve Çelenk (1989), Saracaloğlu (1991;1992), Kesercioğlu ve ark. (2000) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından gerçekleştirilen öğretmenliğe yönelik tutumların baba mesleğine göre farklılaşmadığı yönündeki araştırma bulguları, eldeki araştırmayı desteklemektedir.

Dokuzuncu alt Probleme ilişkin Bulgular: Araştırmanın dokuzuncu alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları aile gelirine göre anlamlı olarak değişmekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Tabloda görüleceği gibi, ailenin gelir düzeyine göre öğretmenliğe ilişkin tutum puanları istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır ($F=1.50, p>0.5$). Bu durum, aile gelirinin öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını değiştirmediği biçiminde yorumlanabilir. Söz konusu bulgular Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları ile paraleldir.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın onuncu alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları anne-baba tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir. Öğrencilerin mesleğe yönelik tutum puanları anne-baba tutumlarına göre irdelenmiştir. Tablodan da görülebileceği gibi öğretmenliğe ilişkin tutumların, annenin ($F=2.16, p>.05$) öğrenciye yönelik tutumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Ancak babanın ($F=5.34, p<.01$) çocuğuna yönelik tutumlarına göre, tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne ve babalarının tutumlarını ilgisiz olarak belirten öğrenci grubunun öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamalarının, demokratik ve ilgisiz olarak algılayan grup öğrencilerinden daha yüksek olması dikkati çekmektedir.

Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın onbirinci alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları ailede öğretmen bulunma durumuna göre anlamlı olarak değişmekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Öğrencilerin mesleğe yönelik tutum puanları ailede öğretmen bulunma durumu açısından irdelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre, öğrencilerin tutum puanları ailede öğretmen bulunma ve yakınlık derecesine göre farklılaşmamaktadır. Araştırma bulguları, Aşkar ve Çelenk (1989), Saracaloğlu (1992), Kesercioğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla desteklenmektedir.

Onikinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın onikinci alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları bölüm tercih sırasına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir. Tabloda öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının bölüm tercih sırasına göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, bölüm tercih sırası açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Farklılığa neden grupları belirlemek amacıyla verilere Scheffe testi uygulanmış ve bölümlerini ilk on sırada tercih eden öğrenciler ile 11. ve daha alt sıralarda bölümünü seçenler arasında fark bulunduğu saptanmıştır. Başka bir anlatımla, bölümlerini ilk on sırada tercih eden öğrenciler en düşük tutum puanlarına sahiptir. Bu araştırma bulguları Kesercioğlu ve ark. (2000) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları ile çelişkili, tutum puanlarının bölüm tercih sırasına göre farklılaştığı yönündeki araştırmalarla birbirlerini desteklemektedirler (Aşkar ve Erden, 1986; Aşkar ve Çelenk, 1989; Saracaloğlu, 1991; 1992). Bu durum son zamanlarda Eğitim Fakültesini tercih eden öğrencilerin mesleğe bağlandıkları değerlerin düşük olması ile açıklanabilir. Bu durumda, öğretmenliğe yönelik tutumların “olumsuz” etkilenmesinin doğal olduğu düşünülebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumlarının da genelde “orta” düzeyde bulunmuş olması, bu kanıyı güçlendirmektedir.

Onüçüncü alt Probleme ilişkin Bulgular: Araştırmanın onüçüncü alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları bölüm tercih nedenlerine göre anlamlı olarak değişmekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Gençlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları tercih nedenlerine göre irdelenmiş ve tek yönlü varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı saptanmıştır. Değişikliği yaratan grupları belirleyebilmek amacıyla Scheffe testi uygulanmış ve “öğretmenliği sevme” ile “kendini geliştirme” ve “açıkta kalmama-üniversite mezunu olma”; “branşını sevme-ilgi duyma” ile “açıkta kalmama-üniversite mezunu olma” nedenleri arasında farklılaşma olduğu saptanmıştır. Bu durumun; öğretmenlik mesleğini ve branşını sevdiği için bu mesleği seçen öğrencilerin, yüksek ideal ve beklentilerinin, üniversite eğitimi süresince (verilen eğitimin niteliği, öğretim elemanının yetersizliği, öğretmenlik mesleğini sevdirememe vb. nedenlerden dolayı)

düşmesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Araştırma bulguları, Kesercioğlu ve ark. (2000)'ın yaptığı çalışma bulguları ile çelişkili görülmektedir. Bunun yanısıra araştırma bulguları Saracaloğlu (1991; 1992) Saracaloğlu ve ark. (2000) 'nca gerçekleştirilen araştırma sonuçları ile tutarlıdır ve birbirilerini desteklemektedir.

Ondördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın ondördüncü alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları bölümünde okumaktan memnun olma/olmama durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir. Öğrencilerin bölümünde okumaktan memnun olup olmama durumu açısından tutum puanları irdelenmiştir. Tablodan da anlaşılabilir gibi, öğretmen adaylarının bölümünde öğrenim görmekten memnun olma/olmama durumu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmaktadır ($F=18.82$, $p<.001$) Scheffé sonuçları bölümünde okumaktan memnun olan öğrenciler ile diğerleri ve kısmen memnun olanlar ile memnun olmayan gençler arasında da fark bulunduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, bölümünden memnun olanlar en düşük, memnun olmayanlar ise en yüksek puanlara sahiptir. Bu durum, önceki alt problemde ifade edilen yargıyı desteklemekte ve güçlendirmektedir. Eldeki araştırma, Kesercioğlu ve ark. (2000) ile Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırma bulguları ile çelişkilidir.

Onbeşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın onaltıncı alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları bölümünde verilen eğitimden memnun olma/olmama durumuna göre anlamlı olarak değişmekte midir?” biçiminde ifade edilmiştir. Gençlerin mesleğe yönelik tutum puanları, Tabloda da görülebileceği üzere, bölümde verilen eğitimden memnun olma/olmama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır. ($F=4.74$, $p<.01$). Elde edilen bulgular ışığında, bölümünde verilen eğitimden memnun olmayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının yüksek, memnun olanların ise düşük olması oldukça çarpıcı bulunmuştur. Bu durum, öğretmen adaylarının beklenti düzeylerine ulaşamadıkları biçiminde yorumlanabilir. Bu farklılığın diğer bir nedeni olarak, verilen eğitimden memnun olmayan öğrencilerin memnun olan gruba göre daha eleştirel bir yapıya sahip olmalarından da kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Bu bulgular, Saracaloğlu ve ark. (2000) tarafından yapılan araştırma bulguları ile çelişkili bulunmuştur.

Onaltıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular: Araştırmanın son alt problemi; “öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları öğretim elemanlarının tutumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” biçiminde ifade edilmiştir. Öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları öğretim elemanlarının tutumlarına göre irdelenmiş ve bulgular Tabloda verilmiştir. Buna göre, öğretim elemanlarının tutumları açısından öğrencilerin mesleğe yönelik tutum puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu durum öğretim elemanlarının öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını geliştirici yönde etkili olmadığını düşündürmektedir.

TARTIŞMA

Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, öğrenci tutumlarının öğrenim görülen bölüm, cinsiyet, babanın tutumu, bölüm tercihleri, bölüm tercih nedenleri, bölümünde okumaktan ve verilen eğitimden memnun olma/olmama durumuna göre farklılaştığı, buna karşın lise mezuniyet derecesi, en uzun süre yaşanan yerleşim birimi, öğrenim süresince kaldığı yer, anne-baba eğitim durumu, mesleği, aile geliri, anne tutumu, ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi ve ailede öğretmen bulunma durumu değişkenlerinin öğretmenliğe ilişkin tutumları değiştirmedigini ortaya koymuştur.

Ancak genel olarak öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumlarının “orta” düzeyde bulunması, öğretmen yetiştiren kurumların duyuşsal alan özelliklerinin geliştirmede yetersiz ve öğretmen adaylarının mesleğe bağladıkları değerleri ile beklentilerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarının “orta” düzeyde bulunması, öğretmen yetiştiren kurumlarda duyuşsal hedeflere yer verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

2. Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının olumlu tutum ve davranış geliştirmelerine yönelik toplantılar düzenlenmelidir. Ayrıca öğrencilerin ve öğretim elemanlarının kaynaşması amacıyla sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi gerekli görülmektedir. Böylece öğretim elemanları ile gerek ders için gerekse ders dışında sağlıklı ve verimli bir ilişki kurulması sağlanabilir.

3. Mesleğe sosyal saygınlığın kazandırılması öğretmenliğe yönelik tutumları olumlu etkileyebilir. Bu nedenle sosyal ve ekonomik koşulların iyileştirilmesi gerekli görülmektedir.

4. Benzer araştırmalar farklı fakülte ve bölümlerde yinelenmelidir.

KAYNAKLAR

- Asarkaya, E. (1981). “*Toplu Fen ve Fen Bilgisi Programlarının Öğrencilerin Fen Tutumlarına Etkisi*”. Ankara: H.Ü. MESEF (Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi).
- Aşkar, P. ve Erden, M. (1986). “*Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları*”. Marmara Üniversitesi 1. Ulusal Eğitim Sempozyumu, İstanbul 24-30 Kasım 1986.
- Aşkar, P. ve Erden, M. (1987). “*Öğretmen Mesleğine Yönelik Tutum*”. Marmara Üniversitesi 1. Ulusal Eğitim Sempozyumu, İstanbul 24-30 Kasım 1986.
- Aşkar, P. ve Çelenk, S. (1989). “*İlkokula Öğretmen Yetiştiren ‘eğitim Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları’* Konusunda yapılan araştırma” Çağdaş Eğitim. 136-141. 1988-1989.

- Berberoğlu, G. (1990). "Kimyaya İlişkin Tutumların Ölülmesi" Eğitim ve Bilim. 14, 76:16-27 Nisan.
- Bloom, B. S. (1979). "İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme." Çev.: D.A. Özçelik. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Can, G. (1987). "Öğretmenlik Meslek Anlaşını Üzerine Bir Araştırma (Ankara Okullarında)". Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2, 1;159-170.
- Can, G. (1991). "Eğitim Fakültesi ve Öğretmenlik Sertifikası Programlarının Öğretmen Adaylarında Tutum Geliştirme Açısından Etkililiği". İzmir 1. ulusal Eğitim Kongresi Bildirileri. 25-27 Kasım 1991: 162-167.
- Can, G. (1992). "Eğitim Fakültesi Lisans ve Öğretmenlik Sertifikası Programlarının Öğretmen Adaylarında Tutum Geliştirme Açısından Etkililiği" Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 5 (1-2), 35-42.
- Demirhan, G. ve Altay, F. (1998). "Stajın Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Stajyer Öğrencilerinin Öğretmenliğine İlişkin Tutumlarına Etkisi". Çağdaş Eğitim 224:42-46.
- Erden, M. (1995). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Sertifikası Derslerine Yönelik Tutumları". H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. 11; 99-104.
- Good, T. L., Biddle, B. J. ve Brophy, J. E. (1975). "Take Make Difference". New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). "İnsanlar ve insanlar". Gözden geçirilmiş 7. Basım İstanbul: Evrim Basım-Yayın Dağıtım.
- Kaplan, A. ve İpek, A. S. (2002). "Matematik Öğretmenliği Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt, 27, Sayı: 125 (69-73).
- Karagözoğlu, G. (1987). "Toplumda Öğretmenlik Mesleğinin Yeri ve Sorunları". Çağdaş Eğitim. 12, 118: 4-11, Ocak.
- Kesercioğlu, T., Serin, O., Serin, U. ve Balım, A. G. (2000). "Biyoloji Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları". Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu. Çanakkale Onsekiz Mart üniversitesi Eğitim Fakültesi 10-12 Mayıs 2000.
- Köymen, Ü. (1988) "Eğitim Fakültelerinde Öğretmen adaylarını Seçme Yolları". U.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 3,1: 195-204.
- Küçükahmet, L. (1976). "Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları." Ankara: A.Ü. Eğitime Fakültesi Yayını.
- Luke, M. D. & Cope, L. D. (1994). "Student Attitudes toward Teacher Behavior and Proram Content in School of Physical Education" The Physical Educator. 57-66, Spring.
- Öztürk, F., İnce, G., Sanrı, M. (1994). "Stajın Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Etkisi" Spor Bilimleri 3. Ulusal Kongresi. 27-29 Ekim 1994. Ankara Hacettepe Üniversitesi.
- Saracaloğlu, A.S. (1991). "Fen ve edebiyat Fakülteleri Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları", İzmir Birinci Ulusal Eğitim Kongresi Bildirileri, 25-27 Kasım 1991: 565-569.

- Saracaloğlu, A.S. (1992). "Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumları". Spor Bilimleri Dergisi. 3,1: 10-26, Mart
- Saracaloğlu, A.S. and Morali, S. L. (1995). "The Relationship between Attitudes toward Teaching profession and Achievement among Turkish Students in Physical education and Sports Department". International Conference on Physical Education and Sports Departments" International Conference on Physical education and Sport of Children and Youth. Conference Proceedings. Bratislava (Slovakia). August 13-16, 1995: 300-304.
- Saracaloğlu, A.S. (1996). "Beden Eğitimi Öğretmeni adaylarının Duyuşsal Giriş Özellikleri ile Yabancı Dil Başarısı Arasındaki İlişki". Performans. 2,4: 145-158.
- Saracaloğlu, A. S.; Bozkurt, N.; Serin O. ve Serin, U. (2000). "Öğretmen adaylarının Mesleğe Yönelik tutumlarını Etkileyen Faktörler". IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Erzurum 27-30 Eylül 2000.
- Şahin, N. (1992). "Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi 3. Sınıf Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları". Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekışık, H. H. (1988). "Öğretmenlik mesleğinin durumu ve Öğretmen yetiştirme sorunu" Çağdaş Eğitim. 13, 131: 1-4, Mart.
- Tekindal, S. (1988). "Okula ilişkin tutum ile Akademik başarı arasındaki ilişki" Çağdaş Eğitim. 13, 139: 29-33, Aralık.
- Temel, A. (1988). "Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenliğe İlişkin Tutumları'na Öğretmenlik Formasyon Programlarının Etkisi" Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi. 1, 3: 10-192.
- Trandis, H. C. (1971). "Attitude and Attitude Change." New York: John Wiley.
- Uysal, Ş. (1970). "Bireysel ve Toplumsal Faktörlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri". Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, No: 12.

